

instance, some authors of great significance for Yugoslav art have not been included. By greater or smaller changes, which would continually take place in a planned manner, the organizers of the display aim to form a coherent presentation of modern and contemporary art.

Šezdeset godina Gradskog muzeja Varaždin

Jasna Tomičić

Gradski muzej, Varaždin

Primljeno: 14. 4. 1986.

Zaslugom profesora varaždinske Gimnazije organizirana je Kulturno-historijska izložba 1923. godine. Po prvi put na jednome mjestu mogli su se vidjeti pečati, povelje grada, sudačka žezla i mnoštvo vrijednih predmeta iz raznih stilskih razdoblja pomno čuvanih kod starijih varaždinskih obitelji.

Uspjeh postignut izložbom, kao i saznanje da bi bila velika šteta vratiti izložke u privatne zbirke, potakli su profesora Krešimira Filića da predloži osnivanje Varaždinskog muzealnog društva. Društvo je bilo osnovano još iste godine, a glavni mu je zadatak bio otvoriti muzej. Zahvaljujući eksproprijaciji dra Hinka Krizmana, općini Varaždin pripao je posjed Stari grad u kojem je odmah jedan dio dodijeljen novoosnovanom Društvu. Velikim entuzijazmom i uglavnom vlastitim sredstvima, članovi su Društva uredili prostor za prvi postav muzeja i izvršili prvi restauratorski zahvat na Starom gradu otvarajući zazidane renesansne lukove na mostiću. Svečano otvorenje muzeja, kojem su prisustvovali mnogi tadašnji odličnici, uslijedilo je 16. studenog 1925. godine. Prvi postav muzeja obuhvaćao je svega nekoliko prostorija. Neke od njih ostale su specifičnost muzeja do danas, kao što su oružana, kapelica Sv. Lovre, i alkimiistička kuhinja, dok su druge poput zbirke cehalija pretrpjele mnoge kasnije izmjene.

»Značajno je, kako građanstvo Varaždina danas, kada je konačno nakon tolikih borbi i burne historije došlo u posjed Starog grada, taj Stari grad pretvara u muzej da sačuva svoje starine, pa da pokaže svijetu koliko je svijesno, da će poštovanju svoje prošlosti znati si zasnovati što veću budućnost« —

Otvorenje Gradskog muzeja u Varaždinu 1925. godine

pozdravne su riječi prof. Filića, upućene prisutnim gostima, koje su, posebno u novije vrijeme, višestruko potvrđene.

Samo godinu dana po otvaranju muzeja izvedeni su daljnji zaštitni radovi na velikoj gotičkoj kuli čiji reprezentativni prostor postaje sastavni dio muzejske ekspozicije. Muzejski postav proširen je 1927. godine velikom zbirkom povijesnih portreta. Godine 1930. izvedeni su radovi na istočnoj kuli, gdje je u prizemlju otvoren lapidarij, a uz kapelicu sakralna zbirka. Iste je godine uređen i prostor za muzejsku biblioteku.

Rušenjem staja koje su se nadovezivale na južno krilo Staroga grada i zatrpavanjem šanaca započela je akcija uređenja neugledne okolice tvrđave. Ipak, najveći su radovi poduzeti tek 1938. i 1939. godine te, poslije, 1942. godine, kada su na temelju nacrtu Brune Bauera uređeni novi putovi i zasadeni zeleni nasadi. U toku radova popločen je i današnji Trg žrtava fašističkog terora i podzidan je put prema Kuli s lančanim mostom. Radovima je bilo obuhvaćeno i dvorište Staroga grada koje je popločeno kamenim pločama i oblucima, a u sredinu je postavljen kameni bunar. Prilikom postavljanja bunara otkriveni su ostaci stare arhitekture. Revizionim iskopavanjem 1962. godine potvrđeno je da se radi o kasnogotičkoj arhitekturi. Poslije su otkriveni i drugi zidovi u podrumu sjevernog krila, ali svi se ti ostaci jednog ranijeg grada zbog svog polo-

žaja na žalost ne mogu prezentirati. Najinteresantniji nalaz u toku uređenja parka 1938. godine bila je dvostruka kula, koja je svojedobno zajedno s ostalim objektima i zidovima zatvarala vanjsko dvorište Starog grada.

Godine 1933. otvaranjem dviju soba u Starom gradu stvoreno je jezgro današnjeg Etnografskog odjela, koji je proširen za još dvije prostorije, ali sve to nije dovoljno da se prezentira bogati fundus s više od tisuću eksponata. Obnovom Staroga grada, upravo u dijelu gdje je bio izložen etnografski materijal, dobivene su nove arhitektonske vrijednosti, pa je odlučeno da se Etnografski odjel preseli u drugi kat palače Franje Patačića, gdje će se u prvom katu otvoriti Galerija Stančić-Režek.

Šest godina nakon toga otvoren je Prethistorijski odjel što je omogućeno kupnjom zbirke Stjepana Vukovića, budućeg dugogodišnjeg kustosa odjela. Prvi postav pokazan je u Starom gradu, a 1948. godine preseljen je u palaču Sermage. Zbog sve veće vlage koja je ugrožavala eksponate, Arheološki odjel vraćen je ponovo u Stari grad, a svečano otvorenje novog postava bilo je 1975. godine u podrumu obnovljene zapadne kule. Najnovijim radovima u Starom gradu obnovljen je i podrum ispod sjevernog krila u koji će se proširiti postav ovog odjela.

Godine 1938. započela je obnova Kule s lančanim mostom, koja je

bila namijenjena za postav Moderne galerije Varaždin. Uz pomoć Ive Režeka, Kamila Ružičke i Tomislava Krizmana prikupljeni su prvi radovi poznatih hrvatskih likovnih umjetnika, pa je Galerija 1939. godine svečano otvorena kao treća takva galerija u Hrvatskoj. Pogotkom bombe potkraj rata prekinuta je likovna aktivnost. Nakon oslobođenja prof. Filić je pristupio obnovi Kule, ali je više nije vratio u izvorno stanje. Usprkos mnogim dosadašnjim inicijativama od strane muzeja da se Kula privede namjeni, nije još do danas nađeno rješenje, pa će se kao završna faza obnove kompleksa Stari grad urediti i ovaj reprezentativan objekt iz razdoblja renesanse.

U toku svog djelovanja u muzeju su bile česte promjene u postavu eksponata. Tako je već profesor Filić započeo formirati određene stilске cjeline, što je u potpunosti dovršila buduća direktorica, prof. Mira Ilijanić. Takav način izlaganja, po kojem je posebno poznat Kulturno-povijesni odjel, djelomično je uvjetovan i prostornim mogućnostima koje pruža Stari grad.

Rezimirajući djelatnost muzeja do 1945. godine, mora se konstatirati da su članovi Varaždinskog muzealnog društva velikim entuzijazmom, odvajajući vlastita sredstva, stvorili osnovu današnjeg muzeja pa im dugujemo veliku zahvalnost. Njihovim pravovremenim osniva-

njem i reagiranjem sačuvani su najvredniji spomenici varaždinske prošlosti, koji bi inače u povijesnoj vjetrometini zasigurno nestali.

Već prvih mjeseci nakon oslobođenja, odlukom narodnih vlasti muzeju je dodijeljena palača Sermage za novi postav Galerije. Ulaženjem u objekt započeli su i radovi na obnovi palače. Godine 1947. uz pozdravne riječi prof. Filića i poznatog muzejskog radnika prof. Zdenke Munk svečano je otvoren novi postav u kojem su se već mogli vidjeti najznačajniji eksponati iz fundusa Galerije. S vremenom, tek djelomično obnovljena palača teško je odolijevala zubu vremena, pa je 1979. godine uvrštena u popis zgrada koje su se trebale obnoviti sredstvima samodoprinosu radnih ljudi općine Varaždin. Nakon što su izvedeni projekti od strane Restauratorskog zavoda Hrvatske, pristupilo se početkom 1981. godine sanacionim radovima. Svečano otvorenje održalo se 22. studenog 1981. godine u sklopu centralne proslave obilježavanja 800. g. prvog spomena grada Varaždina. Obnovljena zgrada, kojoj je vraćen sjaj barokne palače 17. stoljeća, privlači osim izgledom i nizom sadržaja koji se sada u njoj odvijaju.

Prikupljanjem građe iz narodnooslobodilačke borbe započelo se odmah nakon oslobođenja. Prvi mali postav izvršen je već 1950. godine u palači Sermage. Već 1953. godine

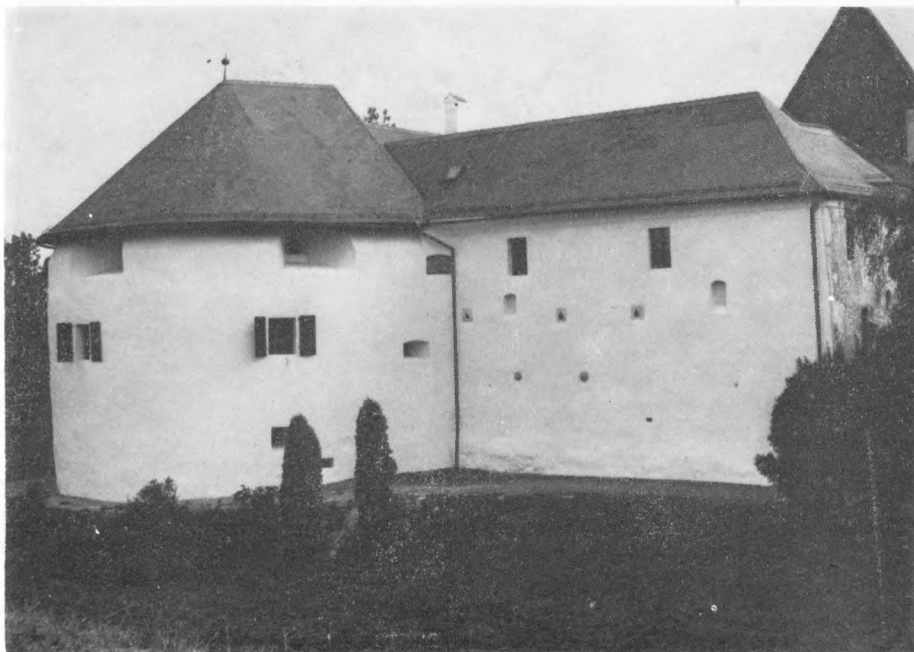
izložen je novi veći postav u Starom gradu, a kako nije ni taj prostor mogao zadovoljiti obiman materijal, muzeju je dodijeljen prvi kat stare varaždinske Gimnazije. S vremenom se javila želja za proširenjem postava na cijelu zgradu, što je ostvareno iseljenjem stanara 1981. godine. Sredstvima prikupljenim putem Samoupravnog sporazuma za obnovu muzeja i sanaciju šteta od potresa sanirana je cijela zgrada, a u prizemlju je izvršen novi tematski postav »Tito Varaždinu — Varaždinu Titu«. Svečano otvorenje bilo je u čast Dana borca 2. srpnja 1983. godine uz prigodni govor druga Josipa Hrnčevića. Od 1973. godine Odjelu narodne revolucije priključen je i Vidović mlin — partizanska baza 1 u Kućanu Gornjem, na kojem su u toku 1985. godine izvedeni potrebni sanacijski radovi. Svečano otvorenje objekta, za čiju je sanaciju sredstva osigurala varaždinska općina, bilo je 27. srpnja 1985. godine uz Dan ustanka Hrvatske.

Dugogodišnji suradnik i jedan od osnivača muzeja, profesor Franjo Košćec poklonio je 1954. godine gradu Varaždinu svoju ogromnu zbirku kukaca. Iste je godine u palači Herzer otvoren Entomološki odjel, u kojem Košćec postaje prvi kustos. Iako se je odjel kasnije u dva navrata proširio za još nekoliko prostorija, još uvijek nedostaje prostor za vrijednu biblioteku, koju je 1984. godine poklonila Ružica Košćec, kćer Franje Košćeca, te prostor za studentske zbirke.

Upravu muzeja je, nakon odlaska profesora Filića u mirovinu, preuzela profesorica Mira Ilijanić, pristupivši primjeni moderne muzeologije uz pomoć novozaposlenih stručnjaka. Započela je istraživanjem povijesti Starog grada, na temelju kojih su već 1962. godine izvođeni prvi građevinski radovi. Naručeni su i arhitektonski snimci od Jugoslavnskog instituta za zaštitu spomenika kulture iz Beograda, koji su poslije poslužili kao osnova za idejni projekt obnove. Arhitektonska istraživanja iznijela su na vidjelo lošu statičku situaciju tvrđave, pa je prof. Ilijanić dala naručiti projekt statičke sanacije, koja je izvedena nakon njenog odlaska u mirovinu 1973. godine.

Na žalost, poremećajem u tlu nakon izgradnje akumulacionih jezera ovakav način saniranja pokazao se nedovoljnim, pa je muzej u više navrata morao zatvarati vrata svojim posjetiocima, a definitivno na-

Pogled na pročelje zapadnog krila i zapadne kule Starog grada u kojem je Gradski muzej Varaždin (snimio D. Puttar)

Obnovljena fasada sjevernog krila — dvorište Gradskog muzeja u Varaždinu. Obnova je dovršena do 16. 11. 1985. godine (foto: D. Puttar)

kon potresa 1982. godine. Sa sanacijom Starog grada više se nije moglo odlagati, pa je Skupština općine Varaždin 1983. godine donijela odluku o usmjeravanju sredstava za sanaciju šteta od potresa i za Stari grad. Time je započela najveća obnova Starog grada. Kako je muzej već posjedovao idejni projekt obnove, Restauratorski zavod Hrvatske je pristupio izradi glavnih i izvedbenih projekata prema fazama. Do trenutka obilježavanja 60. godišnjice muzeja na Starom gradu izvedeni su slijedeći zahvati: obnovljeno je južno krilo, koje sada služi kao radni prostor kustosa Kulturno-povijesnog i Etnografskog odjela te uprave muzeja i uvedena je kompletna infrastruktura; zatim je obnovljeno zapadno krilo koje ima višenamjenske prostore, i to: izložbene, depo i stolarsku radionicu. Dovršena je velika zapadna kula koja je postavljanjem novog poda dobila dva velika izložbena prostora, a tavan je preuređen u depo. Najveće proširenje muzeja postignuto je obnovom sjevernog krila, gdje su po prvi put prostori podruma i tavana dobili funkciju.

Četvrta faza obnove muzeja, a koja obuhvaća sjeverni obrambeni zid i istočnu kulu, započela je početkom 1986. godine. U toku ove godine dovršit će se izvedbeni projekti za još dvije preostale faze obnove grada: veliku gotičku kulu s mostićem (V faza) i južna kula s arkadama u dvorištu (VI faza). U toku sedme faze potrebno je urediti okolicu Starog grada. Ukoliko će i ubuduće

općina Varaždin iznaći mogućnosti za zatvaranje financijske konstrukcije, realno je za pretpostaviti da bi obnova Starog grada trebala biti gotova za tri godine.

Do travnja 1986. godine varaždinska općina uložila je u obnovu Starog grada 21 milijardu starih dinara, a ukupno u objekte muzeja — palaču Sermage, Muzej narodne re-

volucije i Vidović mlin — više od 24 milijarde starih dinara.

Dakako, ne manji zadatak muzeja je briga o zaštiti muzejskih ekspozata. Tek nekoliko godina muzej ima svoju preparatorsku radionicu za metal i keramiku, a od početka 1986. godine i radionicu za drvo. Sav ostali materijal daje se na restauriranje u vanjskim radionicama. Za to se osiguravaju sredstva putem RSIZ-a, a od 1985. godine i strogo namjenska sredstva Varaždinske banke, što je vjerojatno prvi takav primjer u Hrvatskoj.

Gradski muzej Varaždina ima 26 radnika koji su raspoređeni na 6 odjela i dvije zbirke; 65.000 ekspozata i 20.000 svezaka knjiga i časopisa smješteno je u 5 objekata, a predviđa se daljnje proširenje u palaču Patačić. Već je postala tradicionalnom povezanost muzeja s varaždinskim radnim kolektivima. U najnovije vrijeme to je okrunjeno potpisivanjem Samoupravnih sporazuma o neposrednoj razmjeni rada.

Može se konstatirati da je Gradski muzej Varaždina u svom najvećem usponu. Postignuti rezultati moraju biti daljnji poticaj za još bolje rezultate, što je istaknuto na svečanoj proslavi 60. godišnjice muzeja, 16. studenog 1985. godine. Uzvanici su se okupili u Starom gra-

Lapidarij Gradskog muzeja u Varaždinu

du, gdje su ih, u duhu starih običaja, dvije mlade djevojke u nošnjama nudile kruhom, solju i raki-jom. Svi uzvanici dobili su prigodni beč i separat J. Tomičić s tekstom o šezdesetogodišnjoj povijesti muzeja. Izložbu fotografija iz povijesti muzeja, koju je priredila J. Tomičić, otvorio je mr Janko Pavetić, predsjednik Komiteta za društvene djelatnosti općine Varaždin. Nakon razgledanja izložbe uzvanici su obišli sve obnovljene dijelove Starog grada. Nakon toga otvorena je u Entomološkom odjelu izložba **Pčela i pčelarenje u varaždinskom kraju**, koju su zajedno priredile Lj. Albus i A. Bregović, kustosi muzeja. Svečana sjednica Zbora radnika održana je zatim u koncertnoj sali Narodnog kazališta »August Cesarec«. Nakon pozdravne riječi predsjednice Zbora radnika M. Lončarić i prigodnog referata direktorice Jasne Tomičić izvršena je promocija tri nova izdanja Gradskog muzeja. Predsjednik Općinskog komiteta SKH Petko Tošić promovirao je treći muzejski vodič **Tito Varaždinu — Varaždin Titu**, za koji je tekst pripremila Ivanka Štager, kustosica odjela Muzeja narodne revolucije. Tomislav Šola, direktor MDC-a, promovirao je Godišnjak muzeja br. 7, a Igor Zidić mapu serigrafija Vasilija Jordana (to je šesta mapa grafika u izdanju muzeja). Posljednje dvije mape muzej je tiskao u suradnji s Varaždinskom bankom. Radnicima muzeja godišnjicu je čestitao dr Stjepan Bratko, predsjednik općine Varaždin, drugarica Neda Ritz, zamjenik predsjednika Komiteta za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu Hrvatske, dr Peter Krenn, predstavnik muzeja Joanneum, predstavnici muzeja iz Kruševca i Kumanova. Muzej grada Zagreba poklonio je našem muzeju grafiku Starog grada, Ivan Lovrenčić pridružio se sa 10 svojih koloriranih crteža, a RO Vartilen poklonila je muzeju 10 milijuna starih dinara za opremu stolarske radionice. Nakon što su društveno-političkim organizacijama, radnim kolektivima i pojedincima uručena priznanja Gradskog muzeja, održan je koncert predbarokne glazbe u izvedbi zagrebačkog ansambla »Syntagma musicum«.

Svečanoj proslavi 60. godišnjice Gradskog muzeja prisustvovali su: Neda Ritz, Tomislav Previšić, Dropulić, predstavnici Gradišćanskih Hrvata, direktor Oružane iz Graza, podgradonačelnik austrijskog grada Fürstenfelda, pred-

stavnici Štajerskog arhiva iz Graza, muzealci iz Zagreba, Osijeka, Kruševca, Kumanova, Kutine i drugi, predstavnici Općine Varaždin, društveno-političkih organizacija općine i regije, direktori i predstavnici najvećih varaždinskih radnih organizacija, predstavnici RZH i izvođača radova i veliki broj građana grada Varaždina.

35 godina Muzeja primenjene umetnosti u Beogradu

Milena Vitković

Muzej primenjene umetnosti, Beograd

Primljeno: 25. 4. 1986.

Muzej primenjene umetnosti u Beogradu proslavio je 1985. godine 35 godina svog postojanja (1950 — 1985). Obeležavanje jubileja započeto je izložbom na Sajmu, u okviru »Zimskih čarolija 85«, pod nazivom **Muzej primenjene umetnosti, 35 godina — mini muzej**. Za svega devet dana, od 02. do 10. februara, 150.000 posetilaca imalo je priliku da se upozna sa delatnošću muzeja. Iz bogatog muzejskog fonda stručnjaci muzeja izabrali su za ovu

priliku 207 predmeta, a opšte legende o koncepciji muzeja bile su prilagođene mestu održavanja izložbe. Koordinator za ovu akciju bila je Mirjana Jevrić-Lazarević, viši kustos.

Godina je protekla radno, u organizaciji brojnih aktivnosti, a na Dan osnivanja muzeja održana je svečana sednica Zbora radnih ljudi sa proširenim Programskim savetom na kojoj su, u prisustvu prijatelja i saradnika, uručena priznanja i nagrade radnicima za dugogodišnji rad i saradnicima za zalaganje i doprinos. Otvorene su i tri izložbe, a zatim je hor Muzikološkog instituta SANU izveo muzički program pod rukovodstvom Dimitrija Stefanovića. Pored već tradicionalne tematske izložbe koja je svake godine posvećena prikazivanju rezultata istraživanja iz jedne oblasti primenjene umetnosti kod Srba (ovom prilikom je to bila izložba **Umetnička obrada neplemenitih metala na tlu Srbije** kustosa Dušana Milovanovića), u adaptiranim prostorijama muzeja otvorena je i obnovljena stalna postavka **Razvoj primenjene umetnosti kod Srba od dolaska Slovena na Balkan do naših dana**. Samom jubileju, kao značajnom datumu u kulturnom životu grada, posvećena je posebna izložba **35 godina Muzeja primenjene umetnosti**,

Izložba »Muzej primenjene umetnosti, 35 godina — mini muzej« u Beogradu

